

1. Potentiaalinen katkeransuloinen maku

Oli tuiki tavallinen eskari-iltapäivä, kun ensimmäisen kerran kuulin, että en riitä – tosin en ymmärtänyt sitä vielä silloin. Varikset-ryhmämme oli edellisenä päivänä viimeistellyt vesiväri-laveeraukset, ja piirsimme päälle vielä kukkia sekä auringon paperin yläkulmaan, kuten oli tapana. Opettaja sanoi, että voisin olla isona jonkin sortin kuuluisa taiteilija, sillä siveltimenvedot olivat symmetrisiä ja piirtokäteni tarkka. Minulla oli potentiaalia. Samana vuonna aloitin kanteleensoiton. Liimasin viisi tarraa soittimen kielten alle merkitsemään nuotteja, soitin opettajan johdolla Maijan karitsan ja kuulin, että voisin olla isona muusikko, sillä opin nopeasti ja rytmitajuni oli täsmällinen. Olin varsin lupaava oppilas, hän tokaisi, ja kehotti minua jatkamaan harjoittelua.

Vuodet vierivät. Eri yhteyksissä sain kuulla, että voisin olla isona kirjailija, toimittaja, tanssija tai vaikka shakinpelaaja. **Kykyni olivat kuin siemeniä, joista voisin kasvattaa kukkia saavuttaakseni niissä piilevän potentiaalini. Olin lahjakas lapsi täynnä potentiaalia. Voisin menestyä, mitä se sitten tarkoittikaan.**

Laura Hallamaa toteaa kolumnissaan “Menestyksen mittari on hajonnut” (yle.fi, 16.7.2020) menestyksen olevan jotain, mitä hyvin harva osaa kunnolla määritellä. Jos tehtävä on vaikea aikuiselle, se on mahdoton lapselle. Menestys oli minullekin jokin mutrusuisten aikuisten käsite, jonka paino ei kuulunut elämänjanoisen tytön arkeen. Se kuitenkin yhdistyi aina potentiaaliin, kehuun, joka sai aikuisetkin hymyilemään. Se tarkoittaa, että on jossakin niin lahjakas, että voi ajan myötä menestyä ja tulla siinä ammattilaiseksi. Sen täytyi olla jotain tärkeää.

Muodostin oman hataran käsitykseni menestyksestä vasta nelosluokalla, kun tein esitelmän Leonardo da Vincistä, renessanssin yleisnerosta. Da Vinciä pidetään hyvinkin menestyneenä, eikä hän koskaan omistautunut vain yhdelle asialle. Idea viehätti, siispä seurasin sydäntäni. Aloitin pianonsoiton ja laulutunnit, mutta pelasin myös lentopalloa, läpäisin karaten vyökokeita ja treenasin uima-altaissa ja ponnahduslaudoilla, kunnes minua houkuteltiin kilpateemiin. Sain lempinimen tuhattaituri, ja nautin siitä. Kylvin kykyjeni siemeniä, kastelin jokaista ahkerasti, ja alati kasvavaan puutarhaani alkoi muodostua uusia polkuja. Potentiaali tarkoitti, että saatoin hyödyntää taitojani ja kehittyä paljon, paljon paremmaksi. Sen piti olla hyvä asia, mutta myöhemmin ymmärsin, mitä aina jää sanomatta: en riitä näin. Potentiaalini olemassaolo tarkoitti kuitenkin myös menestyksen puutetta.

Tekemällä kaikkea ei menestytä. Jos jaan aikani kaikille puutarhani kukille, jokainen jää kitukasvaiseksi ja minä ikuisesti harrastelijaksi ilman aitoa menestystä. Aloin katkeroitua, kun "potentiaali" tuntui muuttuvan yhä enemmän "hukatuksi potentiaaliksi", mitä vanhemmaksi tulin. Jokainen senhetkinen työni ja saavutukseni ikään kuin sysättiin syrjään, pakattiin laatikoihin ja postitettiin jollekin tulevaisuuden minulle, josta en suoraan sanoen välittänyt yhtään. Lentopallossa odotti aina uusi turnaus ja karatessa vaikeampi tekniikka, eikä uimahyppytreenejä kannattanut jatkaa, jos en halunnut lähteä kilpailemaan. Maalaamiseen ei ollut tarpeeksi aikaa, enkä ehtinyt istua pianon ääreen. Jotain täytyi jättää siis pois, mutta en halunnut tehdä niin. Halusin vain kuulla, että tämä on jo hyvä, tämä riittää.

Toimittaja Anne Flinkkilän artikkelissa "Mitä menestys on?" (yle.fi, 13.3.2018) kasvatustieteen professori Satu Uusiautti ja elokuvaohjaaja Juho Kuosmanen pohtivat menestystä omassa elämässään. Uusiautti kertoo kaikkien

väitöstutkimustaan varten haastateltujen työntekijöiden olleen samaa mieltä siitä, että menestys on sisäinen tunne omasta osaamisesta. Heidän mukaansa ihminen on menestynyt, kun saa toteuttaa omia vahvuuksiaan ja osaamistaan. Menestykseni tuntui kuitenkin olevan kiinni siitä, että pysyn uskollisena jollekin tietylle lajille. En ikinä tulisi saavuttamaan menestystä ja sitä niin sanottua potentiaalia, jos heiluisin harrastusten välillä. Da Vinci ei tainnutkaan olla sopiva esikuva.

Säästyin vaikealta valinnalta, kun löysin hevosten ja ratsastuksen pariin. Jokin syttyi sisälläni, ja ensimmäistä kertaa halusin omistautua jollekin. Karate jäi, samoin uinti. Lentopallokin kalpeni ratsastuksen rinnalla. Minulle ostettiin laadukas hevonen ja sitten toinen, kun oli selvää, että haluan sitoutua. Menestyin, kai, sillä ympärilläni iloittiin, mutta se oli minulle toissijaista – olin löytänyt kutsumukseni. Tätä haluan elämältäni, ajattelin, ja kasvatin siivet liitäessäni esteaitojen yli. Mutta taas palattiin potentiaaliin, siihen hyväntahtoiseen mutta kitkerään kehuun. Ratsukkona olimme valtavan lupaavia, kuulin, eikä kukaan ei voinut tietää, miten paheksuin sitä. Kuka nyt pistäisi pahakseen, että pidetään lahjakkaana? Menestys ei taaskaan maistunut niin makealta. Taas piti tehdä enemmän, paremmin, katsoa jo seuraavaa luokkaa ja kisakautta. Muut hoputtivat menestyksen perään, kultivoimaan potentiaalia, ja minä tottelin.

Menestystä pohtiessaan Laura Hallamaa kertoo joskus ajatelleensa, että menestys on subjektiivinen kokemus. “Saavutetun tavoitteen tai huippuhetken jälkeen jääkin vain tyhjä olo”, hän kertoo ja kysyy, mitä sitten, kun omaa menestystä ei tunnekaan. Voin kertoa, että se alkaa pelottaa.

Omien hevosten myötä menestys oli muuttunut konkreettisiksi ruusukkeiksi ja nimiksi valmennuslistoilla, joihin kaikki eivät päässeet, mutta se ei tuntunut miltään. Erään valmennuksen keskellä tajusin hätkähtäen, etten oikeastaan halunnut olla siellä. Eikö se ollutkaan unelmani? Yritin karistaa ajatuksen mielestäni, mutta epävarmuus oli tullut jäädäkseen. Aikaisemmin kristallinkirkas näkökenttäni alkoi hämärtyä, ja jokaisen esteen alla näytti ammottavan valtava kita, joka oli valmis nielaisemaan minut kokonaan pienimmästäkin virheestä. Estekorkeudet nousivat, mutta nopea kehitys ja epävarmuus löivät kipinää sisälläni — syntyi jännitys, josta kasvoi pelko.

Jätin kaiken muun pois vain pysyäkseni jonkin teoreettisen minäni kintereillä, sen joka on matkalla täyteen potentiaaliinsa. Ei ollut aikaa pysähtyä. Rakkaus lajiin alkoi muuttua velvollisuudentunteeksi, ja iloni valui sormieni välistä kuin hiekka, mutta sinnittelin, kunnes toinen hevosistani alkoi kieltäytyä esteiden edessä. Herkän eläimen käytös pistettiin oman jännitykseni piikkiin, mutta en saanut sitä hallintaan, ja rintaani kuristava piikkilanka kiertyi päivä päivältä tiukemmalle.

Muut olivat uhranneet aikaansa, jotta voisin menestyä. Olin velkaa heille, ja niinpä juoksin puutarhassani kukkaruukulle kaivosta vettä päivittäin, treenasin ja treenasin, kunnes pelosta tuli räikeä paniikki. En enää tehnyt sitä omaksi ilokseni vaan siksi, että muut eivät joutuisi pettymään. Kiire kasvoi, ja pikkuhiljaa puutarha ympärilläni alkoi kuihtua. Ei niin nopeasti, halusin anella, antakaa minun hetki levätä. Tämä ei ole hauskaa enää, mietin ja patistelin itseäni harppomaan nopeammin kaivolle ja sieltä takaisin. Käteni väsyivät, jalkani laahasivat, ja ihoni naarmuuntui. Ja sitten kaaduin.

“Jos ei ole muuta kuin muiden odotukset, sukellus pimeyteen voi olla syvä”, Juho Kuosmanen pohtii Flinkkilän artikkelissa. Ja sitä se olikin. Muutamassa kuukaudessa ilostani oli jäljellä vain valokuvia ja pelon värittämiä muistoja, jotka nostivat kyyneleet silmiini. Olin turhautunut ja tuuliajolla, enkä halunnut enää ajatellakaan esteratoja, saati kisoja. Hetken ajan en halunnut edes nousta hevosen selkään. Olin pettänyt kaikki, jotka olivat kannustaneet minua.

Oloni oli tyhjä pitkään. Potentiaali oli täysin hukattua, menestys jossain kaukana. Kuinka voisin ikinä antaa itselleni anteeksi kaiken sen, mitä minusta ei tullutkaan? Muistan edelleen, miltä tuntui, kun vielä uskalsin elää unelmaani eikä pelko vallannut mieltäni. Muistan sen, mutta en enää tunne sitä samoin. Kelasin aikaa taaksepäin ja tajusin, että olin kenties sittenkin pettänyt ennen kaikkea itseni.

Kun alakoululaisena tutkin Da Vinciä, luovuus oli elintärkeä osa elämääni. Halusin kokeilla ja tehdä kaikkea, mistä nautin. Ymmärrän nyt, että olin oikeassa. Elämiä on vain yksi, aikaa rajallisesti – ei siis voi olla väärin, että elän omani ilman pakonomaista tarvetta saavuttaa “täyttä potentiaaliani” sen aikana. Menestys kuulostaa edelleen hienolta, mutta se on silti vain vakavien aikuisten juttu, eikä sen vuoksi kannata uhrata todellista intohimoaan. Kenenkään ei pidä palaa loppuun yrittäessään tavoitella menestystä vain, koska se on mahdollista. Kuinka siis annan itselleni anteeksi, että annoin muiden määritellä itseni riittämättömäksi?

Kysymys jää soimaan, sillä en ole vielä löytänyt vastausta. On helppoa julistaa, että totta kai riitän, viis menestyksestä, mutta on edelleen vaikea hahmottaa, mistä omat unelmani alkavat ja mihin muiden päättyvät. Katkeruus tuntuu asettuneen taloksi sisälläni, enkä tiedä, suunnatako se itseeni vai kaikkiin muihin. Sitä hetkeä

odotellessani otan kuitenkin Laura Hallamaan sanoista vaarin ja keskityn menestyksen tavoittelun sijaan elämiseen ja onnen hetkien löytämiseen.

Kannan puutarhassani vettä kukkamaalle, mutta viipyillen. Silmäkulmastani näen kaikki ne kuihtuneet, rapistuvat kasvit, joita en kastellut, ja niiden takana kaikki ne polut, joita en valinnut. Näen kaiken sen potentiaalin, jonka muiden mukaan hukkasin, mutta käännän pääni pois. Kastelen mieluummin kaikkia kukkia ja ihailen puutarhaani täydessä loistossaan sen sijaan, että huomaisin astuneeni hautausmaalle. En halua koskaan enää tukahduttaa sitä iloa, joka syntyy, kun toteutan itseäni.

Jonain tuiki tavallisena iltapäivänä paikkaan vielä kättä eskari-ikäisen itseni kanssa; sydäntäni ei kalva epävarmuus eikä potentiaalin kylmä varjo lankea ylleni. Ja silloin myös tiedän: riitän, vaikka en menesty.